

Проректор з науково-педагогічної роботи та інформатизації
ЗАТВЕРДЖУЮ
 Володимир ШАРАН
 27 квітня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЕТИКА МАЛИХ ЖАНРІВ У ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
 Спеціальність: 035 Філологія (Українська література)
 Освітня програма: Філологія (Українська література)
 Статус дисципліни: вибіркова
 Факультет: філологічний
 Кафедра: української літератури та теорії літератури
 Мова навчання: українська
 Дані про вивчення дисципліни

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин						Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Залік			Екзамен	
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Очна	II	III	120/4	46	16	-	-	30	74	-	+	-	
Заочна	II	III	120/4	12	4	-	-	8	108	-	+	-	

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (41 кредит ЄКТС)

Розробники:

М. Маркова **Мар'яна МАРКОВА**, кандидат філологічних наук, доцент
П. Іванишин **Петро ІВАНИШИН**, доктор філологічних наук, професор

Погоджено гарантом освітньої програми:

П. Іванишин **Петро ІВАНИШИН**, доктор філологічних наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри української літератури та теорії літератури

Протокол № 3 від 22 березня 2022 р.

Завідувач кафедри української літератури та теорії літератури П. Іванишин **Петро ІВАНИШИН**

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету

Протокол № 3 від 25 березня 2022 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 4 від 27 квітня 2022 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Поетика малих жанрів у літературі ХХ століття» – розширити та поглибити знання аспірантів у царині літературознавства та світового письменства, розвивати соціокультурну та літературознавчу компетентності.

Основним завданням дисципліни є засвоєння знань у галузі поезики малих жанрів у літературі ХХ століття та набуття навичок і вмінь їх аналізу та інтерпретації.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі компетентності, як:

- Здатність володіти та оперувати термінологією філологічної науки та вибудовувати ієрархію наукових філологічних понять; розуміти вироблення необхідних умінь та навичок самостійної наукової діяльності, продукування нових ідей в сфері гуманітарних (філологічних) дисциплін; застосовувати на практиці зв'язки з іншими філологічними та суміжними науками; самостійно оцінювати, систематизувати та диференціювати сучасні теоретичні моделі і практики літературознавчих та лінгвістичних інтерпретацій; ставити наукові проблеми та застосовувати відповідні методи при організації науково-дослідної роботи у площині конкретної проблематики; фахово користуватися термінологічним апаратом філологічної науки.

- Володіти діагностичним інструментарієм оцінки результатів експериментальної роботи; використовувати методологію і методи науково-педагогічного дослідження для моніторингу власних наукових результатів; застосовувати загальнонаукові та спеціально-наукові методи, методики і прийоми наукового дослідження; розуміти особливості доведення достовірності отриманих результатів; орієнтуватися у процесах глобалізації, глокалізації та віртуалізації явищ сучасної культури; розглядати діяльність вітчизняних дослідників на тлі загального філологічного процесу.

- Уміння аналізувати наукову літературу зі спеціальності, концептуалізацію, проєктування, застосування та оцінювання наукового та емпіричного матеріалу попередніх досліджень; уміння користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними засобами задля реалізації дослідницьких проєктів у галузі філології; організовувати та реалізовувати науково-дослідницьку роботу у царині філології; здатність визначати, мати доступ, аналізувати та поєднувати інформацію з різних джерел, текстів для розгляду відповідних завдань власного дослідження.

Програмні результати навчання:

- Знати і розуміти принципи, підходи і методологію літературознавчого аналізу та компаративістичних підходів до міждисциплінарних досліджень.

- Знати і розуміти основні літературно-критичні праці І. Франка і їхні головні теоретичні проблеми.

- Знати і розуміти основні теоретико-методологічні течії українського та світового літературознавства ХІХ – ХХ століття і основні класичні та новітні літературознавчі методи вивчення художнього твору.

- Знати і розуміти основні тенденції розвитку українського письменства в контексті світової літератури.

- Знати і розуміти специфіку перехідного характеру літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття та особливості впливу філософських ідей на розвиток української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

- Вміти аналізувати критичні і теоретичні праці І. Франка та порівнювати Франкову наукову методологію з творчими інтенціями інших великих критиків та літературознавців.

- Вміти орієнтуватися у розвитку герменевтичної інтерпретації в українській літературі ХІХ – ХХІ століття і застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей.

- Вміти вирізняти спільні та відмінні риси різних теоретико-методологічних течій і з'ясувати специфіку українських методологічних моделей в контексті світового теоретичного досвіду.
- Вміти аналізувати основні тенденції літературного процесу у порівнянні зі здобутками у зарубіжній літературі та простежувати типологію, ідейно-художню специфіку творчості українських письменників із митцями іншомовних літератур.
- Формулювати судження про діагностичний інструментарій для вирішення різноманітних наукових завдань.
- Формулювати судження про наукові методи для виконання завдань власного дослідження.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни базується на попередньому вивченні «Вступу до літературознавства», «Теорії літератури», «Історії української літератури», «Історії зарубіжної літератури».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми аспіранти повинні

знати:

- термінологічний апарат дисципліни;
- провідні тенденції сучасної генології;
- основні етапи розвитку малих жанрів у межах світового літературного процесу;
- принципи аналізу художніх текстів малих жанрів;
- поетику малого художнього твору;

вміти:

- визначати жанрові особливості художнього твору;
- розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури;
- здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру;
- інтерпретувати художній твір крізь призму жанру;
- зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

A (90 – 100) – «зараховано»: отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вільно володіє термінологічним апаратом дисципліни; без труднощів визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури; самостійно здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру; вільно інтерпретує художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

B (82 – 89) – «зараховано»: отримує здобувач, який виявив добрі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначну кількість несуттєвих помилок; добре володіє термінологічним апаратом дисципліни; самостійно, проте з деякими неточностями, визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретує

художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

С (75 – 81) – «зараховано»: отримує здобувач, який виявив загалом добрі знання навчального матеріалу, достатньо повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; зміст питань ним, в основному, розкрито, проте допущено невелику кількість суттєвих помилок; загалом володіє термінологічним апаратом дисципліни; здатний із певними труднощами визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

D (67 – 74) – «зараховано»: отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з труднощами відтворює програмний матеріал, рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; зміст питань розкрито ним частково й допущено суттєві помилки; володіє термінологічним апаратом дисципліни неповно; з певною допомогою викладача визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретує художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

E (60 – 66) – «зараховано»: отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, майже не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; зміст питань розкрито ним частково й допущено низку суттєвих помилок; лише частково володіє термінологічним апаратом дисципліни; зі значними труднощами намагається визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

FX (35 – 59) – «незараховано»: виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання більшої частини навчального матеріалу, допускає грубі помилки у відповідях на запитання, не відтворює програмний матеріал; не спирається на основні та додаткові рекомендовані джерела; зміст питань ним майже не розкрито; практично не вміє визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

F (0 – 34) – «незараховано»: виставляється здобувачеві, який практично не володіє програмним матеріалом та термінологічним апаратом дисципліни; не опрацював навіть основні рекомендовані джерела; майже не виявляє сформованих навичок аналізу та інтерпретації художнього твору, в тому числі й у порівняльному аспекті; абсолютно не здатний використовувати теоретичні знання у педагогічній і науковій діяльності.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- індивідуальне завдання;
- підсумкова контрольна робота;
- залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Жанрова типологія. Канон жанру. Термінологічні дефініції жанру, роду та виду. З історії термінологічного осмислення роду, виду, жанру. Типологія жанрів в історії

літературознавства крізь призму відносин особистості та суспільства (теорії Г. Гегеля, А. Веселовського). Поняття жанрового канону.

Спрямування західної генології у XX – XXI столітті. Провідні тенденції у західній генології. Еволюційна теорія жанрів. Психологічна теорія жанру. Структуралістські теорії жанру. Теорія жанрових трансформацій. Рецептивна теорія жанрів.

Актуальні жанрові теорії заходу. Умовні заперечення жанру. Інтертекстуальна концепція Дж. Фроу. Феміністична критика жанру. Жанрова теорія Н. Фрая. Жанрова теорія Ц. Годорова. Вплив творчої індивідуальності письменника на жанр і жанрові трансформації.

Розвиток теорії жанрів у радянському та пострадянському літературознавстві. Формалістична теорія жанру. «Домінантна» концепція жанру Б. Томашевського. Морфологічна схема жанру за В. Проппом. Інтермедіальна теорія жанру М. Кагана. Семіотичні підходи у генології. Метафорична теорія жанру О. Фрейденберг. Ритуально-міфологічна теорія жанру. Сучасні російські академічні жанрові теорії (С. Аверінцев, Г. Косіков, М. Римар). Сучасні українські жанрові теорії (Т. Бовсунівська, Н. Копистянська).

Поетика новели в рецепції сучасного літературознавства. Дослідження новелістики в аспекті генерики: від Й. В. Гете, Ф. Шлегеля, П. Гейзе – до сьогодні. Дискурс новели в аспекті розвитку вчення про жанровий канон та теорії жанрової модальності.

Жанрова специфіка малих епічних форм у теоретико-літературному дискурсі. Психологізм новелістичного жанру, концепції новелістичної композиції. Спостереження над творами малого епосу Г. Косинки, О. Слісаренка, Остапа Вишні.

Українська новелістика кінця XIX – початку XX століття крізь призму естетичних та етичних пошуків доби. Новелістика С. Яричевського, Д. Макогона, О. Авдиковича, Я. Мамонтова, О. Плюша, Наталії Романович-Ткаченко, Христі Алчевської, Катрі Гриневичевої, Ю. Будяка, К. Сроковського, М. Могилянського, Грицька Григоренка, М. Левицького, С. Коваліва у контексті складних соціальних, політичних, філософських, етичних та естетичних зрушень доби.

Українська історична мала проза XX століття: проблема жанру та стилю. Художня структура, типологічна спорідненість і жанрова диференціація української історичної малої прози XX століття як оригінального вияву національного мистецтва слова.

Тематика семінарських занять

1. Жанрова типологія. Канонічна модель жанру.
2. Спрямування західної генології у XX – XXI столітті.
3. Актуальні жанрові теорії.
4. Розвиток теорії жанрів у радянському та пострадянському літературознавстві.
5. Поетика новели в рецепції сучасного літературознавства.
6. Жанрова специфіка малих епічних форм у теоретико-літературному дискурсі.
7. Українська новелістика кінця XIX – початку XX століття крізь призму естетичних та етичних пошуків доби.
8. Українська історична мала проза XX століття: проблеми жанру та стилю.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу; написання індивідуального завдання; підготовка до семінарських занять та підсумкової контрольної роботи.

Вимоги до виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання – письмова робота, обсягом 12 – 15 сторінок, що складається з таких частин: титульна сторінка, зміст, основна частина, висновки, список літератури, додатки (за потреби). Робота має бути виконана на належному науковому рівні, висвітлювати історію питання, повно розкривати суть порушеної проблеми, містити ґрунтовні висновки. Вибір теми індивідуального завдання зумовлюється темою дисертаційного дослідження аспіранта.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

№	Аспект роботи	Бали (max)
1.	Коректне визначення наукового апарату	4
2.	Повнота розкриття теми, обґрунтованість вибору джерел	12
3.	Можливість використання у майбутній практичній діяльності.	2
4.	Якість оформлення	2

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форма підсумкового контролю – залік.

Впродовж семестру здобувач може набрати 100 балів, які розподіляються наступним чином: робота на семінарських заняттях – 60 балів; індивідуальне завдання – 20 балів, підсумкова контрольна робота – 20 балів. Максимальний бал на семінарських заняттях – «5». Бали за усні відповіді нараховуються за формулою $x = A/n \cdot 12$, де А – сума усіх поточних балів, включаючи «0», а n – їх кількість (не менше шести відповідей). Якщо $n < 6$, то для розрахунку x приймаємо $n = 6$. Кількість балів x заокруглюються до цілих.

Розподіл балів між видами роботи:

Усні відповіді	Індивідуальне завдання	Підсумкова контрольна робота	Сума
60	20	20	100

Залікова оцінка виставляється як сума балів за всі види робіт за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС. Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Комп'ютер (ноутбук, планшет, смартфон); Інтернет-сервіси для проведення відеоконференцій (Zoom, Skype, Viber та ін.); програмне забезпечення (Word, PowerPoint); мультимедійні засоби навчання (мультимедіа-презентації, слайд-шоу, мультимедіа-повіді, навчальні фільми та відеодемонстрації тощо).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

а) основні:

1. Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів. Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник / Т. Бовсунівська. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 549 с.

2. Богданова М. Українська історична мала проза ХХ століття : проблеми жанру та стилю / М. Богданова // Актуальні проблеми слов'янської філології. – Серія : Лінгвістика і літературознавство. – 2009. – Вип. ХХ. – С. 116–125.

3. Бурлакова І. Поетика новели в рецепції сучасного літературознавства / І. Бурлакова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : збірник наукових праць. – К. : Вид-во Європейського університету, 2010. – Вип. 20. – С. 129–148.

4. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. / І. Денисюк. – К. : Вища школа, 1981. – 214 с.
 5. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства / Н. Копистянська. – Львів : Паїс, 2005. – 368 с.
 6. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
 7. Ленская С. Жанрова специфіка малих епічних форм у теоретико-літературознавчому дискурсі / С. Ленская // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Серія : Літературознавство. – 2013. – № 4 (2), – С. 85–93.
 8. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.
 9. Семенюк Г. Поетика жанру / Г. Семенюк, М. Зимомря, М. Ткачук. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. – 444 с.
 10. Сірук В. Наративні структури в українській новелістиці 80 – 90-х років XX століття (типологія та внутрішньотекстові моделі) : монографія. – Луцьк : РВД «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки, 2006. – 222 с.
 11. Хорошков М. Українська новелістика кінця XIX – початку XX століття крізь призму естетичних та етичних пошуків доби / М. Хорошков // Вісник Маріупольського державного університету. – Серія : Філологія. – 2010. – Вип. 4. – С. 85–90.
- б) додаткові:*
12. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
 13. Іванишин В. Теорія літератури : курс лекцій : навчально-методичний посібник / В. Іванишин ; за ред. П. Іванишина. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 472 с.
 14. Літературознавча енциклопедія : у 2-х тт. / укл. Ю. Ковалів. – К. : Академія, 2007.
 15. Лесин В. Про жанрові ознаки новели / В. Лесин // Розвиток української радянської новели : тези доповідей міжвузівської наукової конференції. – Ужгород : Ужгородський державний університет, 1966. – С. 3–8.
 16. Розвиток і оновлення видів і жанрів та мовно-стилістичних засобів зображення в літературі : матеріали міжвузівської республіканської наукової конференції. – Одеса, 1968. – 218 с.
- в) інтернет-ресурси:*
17. <http://litakcent.com/>
 18. <http://www.litgazeta.com.ua/>
 19. <http://litopys.org.ua/>
 20. <https://il-journal.com/index.php/journal>